

ÖKSÜZ KAPTAN

ALİ RIZA

ROMAN

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0266
Edebiyat: 060
Romanın Eşğinde: 01

ÖKSÜZ KAPTAN
ALİ RIZA

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü ve Son Okuma
Dr. Hazal Bozyer

Dizi Editörü
Doç. Dr. Fatih Altuğ

Yayına Hazırlayanlar
Esra Derya Dilek
Doç. Dr. Fatih Altuğ

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

VakıfBank Kùltür Yayınları
Saray Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13,
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2024

ISBN 978-625-6385-61-0

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Ocak 2024

romanın eŖiđinde

ÖKSÜZ KAPTAN

ALÍ RIZA

HAZIRLAYAN
ESRA DERYA DÍLEK
FATÍH ALTUĞ

ALİ RIZA

Ali Rıza: *Öksüz Kaptan* (1875) ile birlikte *Mızrak Çuvala Sığmaz* (1875) adlı bir tiyatro oyunu da yazmış on dokuzuncu yüzyıl yazarıdır. Eserlerinde gündelik hayatı, insanların birbirlerine kurdukları entrikaları, panorama ve opera gibi sahneleme ve temsil tekniklerini ele alır.

ESRA DERYA DİLEK

Yıldız Teknik Üniversitesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden lisans derecesini aldı. Bilkent Üniversitesi'nde Türk Edebiyatı bölümündeki yüksek lisans eğitimini 2013 yılında tamamladıktan sonra Sabancı Üniversitesi'nde Osmanlı Türkçesi dersleri verdi. Ardından Özyeğin Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Osmanlı Türkçesindeki eserleri günümüz Türkçesine çevirmeye ve uyarlamaya devam etmektedir.

FATİH ALTUĞ

Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. *Yeni Yazı, Mizan, Kritik, Monograf* dergilerinin yayın kurulunda yer aldı. Selim İleri'nin *Kapalı İktisat*'ı üzerine *Kapalı İktisat Açık Metin* kitabını yayımladı. Mehmet Fatih Uslu ile *Tanzimat ve Edebiyat: Osmanlı İstanbul'unda Modern Edebi Kültür*, Ebru Kayaalp ile *Standartlar Nasıl İşler?* kitaplarını derledi. Leylâ Erbil, Sevim Burak, Tomris Uyar, Orhan Koçak, Halid Ziya, Namık Kemal, Sait Faik gibi yazarlar hakkındaki makaleleri çeşitli dergi ve kitaplarda yer aldı. Koç Üniversitesi, İstanbul Şehir Üniversitesi, Mainz Johannes Gutenberg Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi'nde ders verdi. Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi.

SUNUŞ

İZMİR'DEN LONDRA'YA UZANAN YEREL VE KÜRESEL BİR ROMAN: ÖKSÜZ KAPTAN

Ali Rıza'nın *Öksüz Kaptan*'ı Osmanlı edebiyat ortamında anlatılmanın sayısının hızla artmaya başladığı bir dönemde yayımlanır. Çeşitli formlarda ve tarzlarda anlatıların dolaşıma girdiği bu şartlar, edebiyat tarihine kaydedilirken Şemsettin Sami, Ahmet Midhat, Namık Kemal gibi yazarların romanları ön plana getirilir, farklı meşreplerden diğer metinler görünmezleşir, romanın ya da kurmacanın kıyısına sürüklenir. *Öksüz Kaptan* da bu kaderi yaşamıştır. Nitekim Latin harfleriyle yayımlanması ancak elinizdeki bu kitapla mümkün olabilmektedir.

1875'te iki cilt olarak basılan romandaki olaylar büyük oranda 1845 yılında, Abdülaziz devrinde geçmektedir. Belirli bir yıla yoğunlaşmasıyla birlikte *Öksüz Kaptan*'da benzerine çok rastlanmayan bir coğrafi genişliği tecrübe ederiz. Bir yandan dönemin İstanbul merkezli edebiyatının karşısında İzmir, kozmopolit ve çok yönlü bir şehir olarak romanda cisimleşir. Diğer yandan ikinci ciltte Londra sosyal ve kültürel ortamıyla romanın esas mekânlarından biri olur. Bu iki şehir, romanın ana eksenlerine zemin olsalar da denizcilik aracılığıyla çok daha geniş bir coğrafi / ticari ağı da takip ederiz. İstanbul, Çanakkale, Midilli, Siroz, Cebelitarık, Paris, Bombay gibi yerler doğrudan ya da ima ile olay örgüsünde iz bırakırlar. Üstelik olayların anlatıldığı zaman olan 1870'lerle olayların geçtiği zaman 1840'lar arasında gerçekleştirilen karşılaştırmalarla özellikle İzmir ve İstanbul'un zaman içindeki değişimlerine de dikkat çekilir.

Sonradan Öksüz Kaptan olarak adlandırılacak Süleyman Bey'in büyüme ve olgunlaşma hikâyesini okurken Ali Rıza, okuru küresel bir bağlamda dolaştırır. Gemicilik ve ticaret ağları sayesinde, İzmirli öksüz bir çocuğun başına gelen felaketlere dair anlatı, dünyaya uzanır. Bu bakımdan, *Öksüz Kaptan* küresel ve yerelin iç içe geçiş tarzlarını göstermesi bakımından döneminde benzersizdir.

1870'lerin anlatılarında babasız kalan oğulun yoldan çıkması norm iken burada öksüzleştirilmenin şiddeti ve bu şiddete rağmen oğulun kendini var kılması merkezidir. Ana akım romanların otorite yokluğunda doğan kaosa odaklanan temel eğilimleri karşısında *Öksüz Kaptan* kaosun, hayatın dalgalanmalarının tam ortasında bile mümkün olan düzen ve ahlaki düzgünlüğü öne çıkarır.

Ali Rıza, Süleyman Bey'in hayatını mahveden kötülük şebekesinin motivasyonlarını ve iç yüzünü gösterdiği kadar beklenmedik anlarda ortaya çıkan dayanışma imkânlarını, şerrin sınır tanımazlığını bertaraf eden erdemlilik anlarını da işler. Dönemin diğer romanlarında da görülebilecek bir ahlak yürürlüktedir *Öksüz Kaptan*'da: İfrat ile tefritten kaçınmayı salık veren itidal ahlakı.

Mukaddime kısmında da göreceğiniz gibi yazar, romanın merkezine -sahtekârlık, hile, itibar ve namusun söz konusu olduğu ilişkileri doğuran temel etmen olarak- mühür kullanımını koyar. Kazım Efendi, Süleyman Bey'in babası Şerif Efendi'nin mührünü ele geçirerek sahte belgeler düzenler ve bu evrakta sahtecilik girişimi zincirleme olarak romanın tüm olaylarını etkiler. Nitekim yazar da mührü, romanın odağına yerleştirir.

Böylelikle yalnızca Kazım Efendi'nin komplosuna, Süleyman Bey'in felaketlerle ilerleyen hayatına şahit olmakla kalmayız; mühür kullanımından gemicilik pratiklerine kadar uzanan düzlemde dönemin ticari, hukuki ve sosyal dinamiklerini öğreniriz. Mahkemelerin nasıl işlediği, kötücül figürlerin hukuku

nasıl manipüle edebildiği, Londra mahkemelerinin işleyişi, Londra'daki suç pratikleri, büyükelçiliğin Osmanlı vatandaşlarıyla ilişkisi, transit taşımacılığın etkileri, İstanbul'un ticari konumunun değişimi, vapur taşımacılığının ticari ağları nasıl etkilediği gibi meseleler de *Öksüz Kaptan*'ı çepeçevre kuşatır.

Romanın ikinci cildinde, İzmir, Ege Denizi, Midilli eksenli anlatı coğrafyası genişler, olayların büyük bir kısmı Londra'da geçer. Ancak bu geçişten önce ikinci cildin başında İzmir'in başka bir yönüne odaklanılır. On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında İzmir, İngiliz seyyahlar için Eski Yunan medeniyetinin izlerinin görülebildiği bir yer olmakla birlikte, özellikle Homeros'un doğduğu yer olarak da öne çıkar. Bu bağlam, Homeros ile Öksüz Kaptan'ı bir araya getirir. Homeros'un inzivaya çekilip eserlerini yazdığı düşünülen kale Süleyman Bey'in, müstakbel Öksüz Kaptan'ın, kendisini ölüme bıraktığı yer olarak belirir. Küresel ticaret ağlarının izlerinin takip edilebildiği *Öksüz Kaptan*, aynı zamanda kadim ve evrensel addedilenle yerelin, dünya edebiyatının kurucu figürlerinden biriyle romanın esas kahramanının üst üste binmediği bir metne dönüşür.

Jocelyn ve İzak'ın ölmek üzere olan Süleyman Bey'i kalede bulmalarıyla Süleyman Bey'in ve romanın seyri değişir ve ikinci ciltte bir yandan Londra, İzmir'in yerine geçerken diğer yandan birinci cildin şer şebekesi çökertilir ve onların yargılanması söz konusu olur. Bu ciltteki Londra temsili, Osmanlı edebiyatındaki ilk Londra temsillerinden olduğu gibi ayrıntılı şehir tasvirlerini de içerir. *Öksüz Kaptan*'dan önce Emin Nihat Bey'in *Müsameretname*'sinin içindeki hikâyelerden olan "Bir Osmanlı Kaptanının Bir İngiliz Kızıyla Vuku Bulan Sergüzeşti" metninde (1873) de yine bir kaptanın Londra tecrübeleri ele alınırken *Öksüz Kaptan*'da bir kaptan adayının İngiliz aile ortamını, kültür alanını ve denizcilik eğitimini deneyimlemesi söz konusudur.

Özellikle Süleyman Bey'in operayla karşılaşması derinlemesine anlatılır. Londra seçkinlerinin Süleyman Bey'i seyretmeleriyle Süleyman Bey'in operayı seyretmesi üst üste bindirilerek merak etme ve egzotikleştirmenin yürürlükte olduğu bir kültürel karşılaşma sahnelenir. Öksüz Kaptan'ın seyirlik bir nesne gibi temaşa edildiği koşullarla kolayca suçlu ilan edilebilmesi birbiriyle akraba olduğu gibi Londra yalnızca bu ötekileştirici söylemin üretildiği mecra değildir. Canlı kültür hayatı, eğitime verilen önem ile Süleyman Bey'in usta bir kaptan olmasını sağlayan imkânlar da bu şehirde söz konusudur. Süleyman Bey'in dil engeline rağmen kültürel merakını kaybetmemesi, farklı olan duyduğu hakiki ve içten ilgi, dil ve kültür farklarını aşan yakınlıklar da ikinci cildin merkezi izleklerindedir.

Ali Rıza'nın *Öksüz Kaptan* ile aynı yıl yayımlanan *Mızrak Çuvala Sığmaz* adlı bir tiyatro oyunu da vardır ve *Öksüz Kaptan*'ın mukaddimesinde bu romanı da tiyatrolaştırmayı planladığını okuruz. Akim kalan bu girişime rağmen, romanın önemli bir kısmını diyaloglara dayalı olması teatrallik hissi verir. Londra'daki opera sahnesine, oyunun sunuluş tarzına, seyircilerin tavırlarına edilen dikkat de Ali Rıza'nın sahnelemeye dair ilgisini gösterir. Hayatı hakkında şimdilik bilgimiz olmayan bu kişinin Londra'da bir süre yaşamış olması ihtimali yüksektir. İzmir'in 1840'lardaki ve 1870'lerdeki hâllerine vukufiyeti de İzmir'le bağlarının da kuvvetli olduğuna işaret eder.

Öksüz Kaptan, Süleyman Bey'in oluşum ve olgunlaşma hikâyesini anlatırken yerel ve küresel ilişki ağlarına, gündelik hayatlara, denizcilik pratiklerine dair sunduğu panorama ile zenginleşir. Ali Rıza, hayatın gündelik, ticari, hukuki, ahlaki katmanlarını birbiriyle temas ettirerek bereketli bir metin ortaya koyar.

Fatih Altuğ

ÖKSÜZ KAPTAN

Muharriri
Ali Rıza

Her hakkı mazbuttur.

Maarif Nezaret-i Celilesinin ruhsatıyla birinci defa olarak
Sultanhamamı civarında Yeni Geçit'te Mehmet Efendi'nin
matbaasında tab olunmuştur.

İstanbul
1292 (1875)

MUKADDİME

Bu yaşadığımız asır ki asr-ı maarif-hasr-ı Hazret-i Abdülaziz'dir.¹ Mülkümüzde² her şey terakki etmekte alehusus esas-ı medeniyet ve bina-yı saadet ve selamet olan maarif, per³ açıp evc-i semaya⁴ yetmekte ve bahusus nevresid[e]gan-ı asrın⁵ hahiş-ger-i mütalaa⁶ olduğu reyel-ayn⁷ görülmektedir. İşte bu esbab-ı selaseye⁸ mebni⁹ gerçi lisanımıza lisan-ı ecnebiden bir hayli asar tercüme olunmuş ve bir miktarı da resen¹⁰ yazılmıştır. Mamafih bir eser yazmayı arzu etmemek, böyle bir asırda bulunup da istifadeye çalışmamak olduğunu bildiğimden bir türlü vicdanıma kabul et-tiremedim. Zira haşa ki ebna-yı cinsime¹¹ mütalaaşı fayda-bahş olmak! Hayır! Bilakis tahrir ve tasviri kendimce tahayyülat-ı fikriye ve meleke-i kalemiyeyi¹² mucip olacaktır.¹³ Vakıa böyle bir şey

---

1. Asr-ı maarif-hasr-ı Hazret-i Abdülaziz: Sultan Abdülaziz'in maarife, eğitime, kültüre hasrettiği asır.

2. Mülk: Memleket.

3. Per: Kanat.

4. Evc-i sema: Gökyüzünün zirvesi.

5. Nevresidegan-ı asr: Çağın gençleri.

6. Hahiş-ger-i mütalaa: Okumaya istekli.

7. Reyel-ayn: Bizzat, kendi gözüyle görerek.

8. Esbab-ı selase: Üç sebep.

9. Mebni: Bağlı.

10. Resen: Bağımsız; kendi başına.

11. Ebna-yı cins: Hemcins, insan türü.

12. Meleke-i kalemiye: Yazma kabiliyeti.

13. Mucip olmak: Gerektirmek.

tasvir ve tahrir etmek dürüsti-i efkâr ve kuvve-i kalemiyeye mütevakıf¹⁴ olup acizlerinde ise bunların fıkdanından¹⁵ maada¹⁶ bir sermaye olmadığı, eser-i kemteranem¹⁷ ile de müspet olabileceksede yalnız itiraf-ı kusur edenler her yerde mazur tutulduklarını bildiğimden benim de mahkeme-i efkâr-ı ammede¹⁸ mazur ve her bir kusurum mestur buyurulacağı¹⁹ ümid-i kavisine istinat ve yalnız Cenab-ı hafiyyül-eltafın²⁰ tevfik-i samedaniyesine²¹ itimat ile tasvir ve tahririne mütebadir²² ve *Öksüz Kaptan* namıyla tesmiye edip²³ neşrine mütecasir olduğum²⁴ işbu hikâyede sahtekârların hile ve desisesine²⁵ sebep olabilecek ve alelhusus mühür gibi insanın itibar ve namusunun banisi bulunan bir maddeyi kemal-i itinayla hıfz eylemek elzemiyetini ifadeden ibarettir. Vakıa milel-i saire²⁶ mühür istimalini²⁷ âdet etmeyip imza vazını kaide ve bu da ecnebilerin meyil ve muhabbete şayan olmayan adatı içinde kuyruklu yıldız gibi zuhur etmiş bir maddedir. Çünkü insana tahrir-i desti²⁸ gibi bir şahid-i âdil olamayacağında iştibah²⁹ olunamaz.

---

14. Mütevakıf: Bağlı.

15. Fıkdan: Eksiklik.

16. Maada: Başka.

17. Eser-i kemterane: Aciz eser.

18. Mahkeme-i efkâr-ı amme: Kamuoyu mahkemesi.

19. Mestur buyurulmak: Gizlenmek, örtülmek.

20. Cenab-ı hafiyyü-eltaf: Gizli ikramlar sahibi Allah.

21. Tevfik-i samedani: (Gücü ve yüceliği sonsuz olan Allah'ın) cömert yardımı.

22. Mütebadir: Başlama.

23. Tesmiye etmek: Adlandırmak.

24. Mütecasir olmak: Cesaret etmek.

25. Desise: Oyun.

26. Milel-i saire: Başka milletler.

27. İstimal: Kullanım.

28. Tahrir-i dest: El yazısı.

29. İştibah: Şüphe.

İşbu hikâyeyi bir vakt-i münasibede tiyatro heyetine³⁰ dahi
ırca etmek³¹ efkâr-ı âcizanem de vardır.

ve billahit-tevfik³²
Ali Rıza

---

30. Heyet: Şekil.

31. İrca etmek: Döndürmek.

32. Billahit-tevfik: Başarı yalnızca Allah'tandır.

ÖKSÜZ KAPTAN

BİRİNCİ CİLT

İzmir eşraf-ı hanedanından¹ ve muteberan-ı tüccardan² Şabanza-
de Şerif Efendi nam zat, ibka-yı nam ve şanına³ delil yani semere-i
dıraht-ı vücudu⁴ olarak Süleyman Bey namında on iki yaş karar-
larında gayet zeki ve fatin⁵ ferzend-i cemili⁶ olup bundan maada
her ne kadar olduysa da cümlesi âlem-i nasuta⁷ tenezzül etmemiş
gibi hemen sabi iken dar-ı bekayı⁸ makam-ı karar etmiş⁹ ve Efen-
di-i mumaileyhin¹⁰ sinni¹¹ altmışa yetmiş¹² ve kandil-i vücudunda
fitil-i ömrü hemen¹³ bitmiş olmakla gâhice¹⁴ dürüsti-i vücut¹⁵ ve
ekseriya ıstırap ve meşakkat-ı hastegî¹⁶ ile imrar-ı vakit eylediği¹⁷
gibi bugünlerde ziyade fırtınaya tutulmuş bir gemi kandili misil-
li¹⁸ batar çıkar bir hâlde ve belki bütün bütüne terk-i eşia-ı hayat¹⁹
etmekteydi.

Ferzend-i dirayetmendinin²⁰ her hâl ve tavrına emindiyse
de kendinden sonra yine terbiyeye talimine nezaret etmek ve sair

1. Eşraf-ı hanedan: Köklü ailelerin ileri gelenleri.
2. Muteberan-ı tüccar: Tüccarların önde gelenleri, itibarlıları.
3. İbka-yı nam u şan: İsim ve şöhret bırakma.
4. Semere-i dirahrt-ı vücut: Varlık ağacının meyvesi.
5. Fatın: Akıllı.
6. Ferzend-i cemil: Güzel oğul.
7. Âlem-i nasut: İnsanlık âlemi.
8. Dar-ı beka: Ahiret.
9. Makam-ı karar etmek: İkamet yeri bilmek.
10. Efendi-i mumaileyh: Adı geçen Efendi.
11. Sinni: Yaş.
12. Yetmek: Varmak.
13. Hemen: Neredeyse.
14. Gâhice: Bazen.
15. Dürüsti-i vücut: Beden sağlığı.
16. Meşakkat-ı hastegî: Hastalık acı ve sıkıntısı.
17. İmrar-ı vakit etmek: Vakit geçirmek.
18. Misilli: Gibi.
19. Terk-i eşia-ı hayat: Hayat ışıklarını terk.
20. Ferzend-i dirayetmend: Anlayışlı ve yetenekli oğul.

umur ve hususunu tesviye eylemek²¹ üzere bir vasi tayinini arzu eder ve aşına-yı kadiminden²² hukuk-şinaslıkla mevsuf bildiği Kazım Efendi'den gayrısını intihap edemezdi. Merkumun²³ hasbelkader servet ve yesarı²⁴ olmayıp fakr-ı hâl²⁵ ile vakit geçirdiğini bildiğinden vasi tayinini kendisince dahi faide-i azimeyi mucip olup hatta bu hususun iâşe-i evlat ve iyaline²⁶ dahi medarı²⁷ olaçağını bilir; bununla da iftihar ederdi.

Bu esnada merkum, Kazım Efendi'yi celp ile vasi ve kâffe-i umura²⁸ vekil tayin eylemiş ve evlat ve iyalinin istikbalini temin etmiş zannıyla begayet²⁹ memnun ve mesrur olmuştu.

Bunun üzerine Kazım Efendi, Şerif Efendi'nin konağını hiç terk etmeyip gece ve gündüz bekler ve daima huda³⁰ ve desiyle bu ganimetten istifade gözlerdi.

Nihayetü'l-emr³¹ bir gün hekimle Şerif Efendi'nin yanına gidip verilecek ücreti yani viziteyi almak bahanesiyle Efendi-i mumaillehyin kesesini eline geçirmiş ve içinden bir miktar akçe aldığı gibi Şerif Efendi'nin zatına mahsus mührü dahi sirkat ederek³² derhal eski tarihli bir deyn³³ senedi tahrir ve yedinde³⁴

---

21. Tesviye etmek: Düzenlemek.

22. Aşına-yı kadim: Eski tanıdıklar.

23. Merkum: Yukarıda adı geçen kişi.

24. Yesar: Varlık.

25. Fakr-ı hâl: Yoksulluk.

26. İâşe-i evlat ve iyal: Evladın ve eşin geçimi.

27. Medar: Destek.

28. Kâffe-i umur: Bütün işler.

29. Begayet: Fazlasıyla.

30. Huda: Hile.

31. Nihayetü'l-emr: Sonunda.

32. Sirkat etmek: Çalmak.

33. Deyn: Borç.

34. Yedi: El.

hıfzetmiş ve mühür-i mezkûru³⁵ yine bir vesileyle keseye koymuştu.

Birkaç gün mürurunda³⁶ yani 1261 sene-i hicriyesi cema-ziülevvelinin on dokuzuncu günü³⁷ Şerif Efendi terk-i dağdağa-i hayat ederek³⁸ evlat ve iyali ve ehibba ve dostanı³⁹ hüznün ve matem eyledikleri sırada Kazım dahi calı⁴⁰ bir suretle izhar-ı esef eyler⁴¹ ve merkumun telaşını Süleyman Bey, veliyyü'l-nimetinin gaybubetinden⁴² naşı⁴³ zannederek ve dalkavuk makulesi⁴⁴ heriflerin laf-ı gazez-ittisafına⁴⁵ mağruren⁴⁶ “A, Kazım Efendi niçin bu kadar telaş ediyorsun? Sen bize teselli verecek yerde bilakis her gün hüznün ve kederimizi arttırıyorsun. Vakıa pederim merhumla hukukunuz kadim olduğundan acımamak elinden gelmediğini bilirim fakat ben o babanın evladı değil miyim? Şimdiye kadar pederim sana ne muamelede bulunduydu ben onu terk mi ederim? Yoksa senin hakkında icrası iktiza eden⁴⁷ hürmet ve riayet⁴⁸ irtikâb-ı kusur mu edeceğim zannediyorsun? O bana pede-

---

35. Mühür-i mezkûr: Bahsi geçen mühür.

36. Mürur: Geçmek.

37. 26 Mayıs 1845.

38. Terk-i dağdağa-i hayat etmek: Hayatın gürültü, patırtısını terk etmek; vefat etmek.

39. Ehibba ve dostan: Tanıdık ve dostlar.

40. Cali: Yapmacık, sahte.

41. İzhar-ı esef etmek: Üzüntü göstermek.

42. Gaybubet: Ortadan kaybolma.

43. Naşı: Ötürü.

44. Makule: Cins, takım.

45. Laf-ı gazez-ittisaf: Gizli düşmanlıkla bezenmiş sözler.

46. Mağruren: Dayanarak.

47. İktiza etmek: Gerekmek.

48. Riayet: Saygı.

rimden mevrus⁴⁹ bir deyndir, hiç kimse ifa-yı deynden⁵⁰ kaçınır mı?” dedikçe “Allah eksik etmesin Bey'im elbette pederinizin sizden başka varisi olmadığından tereke⁵¹ size ait yani matlubat ve duyunatı⁵² kâmilin⁵³ size racidir.⁵⁴ Bunun içinde validenizin pek küçük bir hissesi vardır. Pederiniz merhumun hayatı zamanı gibi saye-i alinizde⁵⁵ vesatet-i acizaneyle⁵⁶ kâffe-i muamele⁵⁷ mihver-i layıkında⁵⁸ deveran edeceği yani ne kadar ashab-ı matlup⁵⁹ varsa haklarını istifa edebileceklerini⁶⁰ ve hakkında hürmet iktiza edenlere riayette kat'a tecviz-i kusur olunmayacağını⁶¹ makalasıyla⁶² mukabele eylerdi.

Ve sair ahbapları arasında izhar-ı teessüf eylediği sırada “Ben bu dünyayı mihmanhane⁶³ sanırdım. Meğerse yeis ve fütur⁶⁴ dolu bir gamhaneymiş. Yarabbi benim ikaz oluşum böyle bir vaka-i müteellime⁶⁵ vukuuna mı talik olunmuştu?⁶⁶ Ah şim-

---

49. Mevrus: Miras kalmış.

50. İfa-yı deyn: Borcunu ödeme.

51. Tereke: Ölen kimseden geriye kalanlar.

52. Matlubat ve duyunat: Alacaklar ve borçlar.

53. Kâmilin: Tamamen.

54. Raci: Ait.

55. Saye-i aliniz: Yüce gölgenizde; sayenizde.

56. Vesatet-i acizane: Acizane aracılığımla.

57. Kâffe-i muamele: Bütün iş(lem)ler.

58. Mihver-i layık: Uygun bir şekilde.

59. Ashab-ı matlup: Alacaklı.

60. İstifa etmek: Tamamıyla almak.

61. Tecviz-i kusur olunmak: Kusura izin vermek.

62. Makalat: Sözler.

63. Mihmanhane: Misafirhane.

64. Yeis ve fütur: Üzüntü ve keder.

65. Vaka-i müteellim: Acı bir olay.

66. Talik olmak: Bağlanmak.